

ארגון רבני צהר
היהדות של כולנו

סולח עונות עונה בעת צרות חטאנו לפניך רחם עלינו

מי חשב שגם את יום כיפור נעביר בסגר?

בשנה רגילה אנו שעות רבות בבית הכנסת. בעמידה לפני הקב"ה, ופעמים רבות זה גורם לנו להתמקד בעבירות של בין אדם למקום. השנה כששעות רבות נהיה בבית, בחיק המשפחה, זה מזמין אותנו להתמקד בעבירות של בן אדם לחברו, להביא לשם תיקון, סליחה, חמלה ופיוס, שהרי "עבירות שבין אדם חברו אין יום הכיפורים מככר עד שירצה את חברו". והמקום הנכון להתחיל בו הוא הבית הפנימי, הבית המשפחתי.

"עד שירצה את חברו"
לומדים בבית, יום כיפור תשפ"א
לע"נ ד"ר אריה (ליאון) קרוניץ ז"ל

"עד שירצה את חברו" לומדים בבית, יום כיפור תשפ"א

האם אנחנו מוכנים להודות 'נפגענו', ואפילו מאד! ובו בזמן גם להסכים לשחרר את הפגיעה ולמחול עליה? האם אמנם בכוחן של מילים להשיב לאחור את הגלגל?

בלימוד המוצע נלווה את ר' אלעזר ואת האיש בו פגע, ו'על הדרך' ננסה לברר מה דורשת הסליחה מהפוגע, מה היא מבקשת מהנפגע, ואיזו הזדמנות היא מביאה לשני הצדדים.

מַעֲשֵׂה שָׁבָא ר' אֶלְעָזָר בְּר' שְׁמַעוֹן מִמְּגִדָּל גָּדוֹר מִבֵּית רַבּוֹ, וְהָיָה רְכוֹב עַל הַחֲמוֹר וּמְטִיל עַל שֵׁפֶת הַיָּם וְשֹׁמֵחַ שְׂמֵחָה גְדוֹלָה, וְהִיָּתָה דַעְתּוֹ גָּסָה עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה הַרְבֵּה. נִדְּמָן לוֹ אָדָם אֶחָד שֶׁהָיָה מְכַעֵר בְּיֹתֵר. אָמַר לוֹ: שְׁלוֹם עָלֶיךָ, רַבִּי! וְלֹא הִחְזִיר לוֹ. אָמַר לוֹ: רִיקָא, כִּמְהָ מְכַעֵר אוֹתוֹ הָאִישׁ! שְׁמָא כָּל בְּנֵי עִירְךָ מְכַעְרִים כְּמוֹתְךָ? אָמַר לוֹ: אֵינִי יוֹדֵעַ, אֲלֵא לָךְ וְאַמֵּר לְאַמֵּן שְׁעֵשְׂאֲנִי: כִּמְהָ מְכַעֵר כְּלִי זֶה שְׁעֵשִׂיתִי! כִּיּוֹן שִׁדְעָה בְּעַצְמוֹ שְׁחָטָא יָרַד מִן הַחֲמוֹר וְנִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו וְאָמַר לוֹ: נַעֲנִיתִי לָךְ, מְחַל לִי! אָמַר לוֹ: אֵינִי מוֹחֵל לָךְ עַד שֶׁתֵּלֵךְ לְאַמֵּן שְׁעֵשְׂאֲנִי וְאָמַר לוֹ: כִּמְהָ מְכַעֵר כְּלִי זֶה שְׁעֵשִׂיתִי!

- מה תפקידה של הפתיחה הפסטורלית של הסיפור? איזה רקע היא נותנת להתרחשות?
- מה גרם לר' אלעזר לומר "ריקא. שמא כל בני עירך מכוערים כמותך"? מתי דבר כזה עלול לקרות לכל אחד?
- כאשר עונה האיש 'איני יודע'. מה הוא בעצם אומר? מה הוא השיג בתשובתו?
- כיצד מגיב ר' אלעזר לתשובה הראשונה של המכוער וכיצד לתשובה השנייה?
- מה מתחולל בנפשו של ר' אלעזר אחרי כל אחת מהתשובות?
- ר' אלעזר מבקש סליחה אך האיש אינו מוחל. מדוע? האם יש משהו שיכל ר' אלעזר לעשות כדי שהאיש יסלח לו? מה היית עושה לו היית במצבו של ר' אלעזר?
- האם גם אתם פגעתם בעבר? מה עשיתם כדי לפייס את הנפגע? האם פעלתם באופן דומה או שונה מר' אלעזר?
- לדעתך האם על המכוער לסלוח לר' אלעזר? מה מרגיש המכוער? האם זה הוגן לבקש סליחה ולהעביר בכך את האחריות אל הנפגע?
- האם יש מעשים עליהם לא נכון או אי אפשר למחול? האם גם בכך פגעו בעבר? שתפו במקרה. האם התרצתם? אחר זמן מסוים? אחרי שנים?

הִיָּה מְטִיל אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לְעִירוֹ,
 יֵצְאוּ בְּנֵי עִירוֹ לִקְרָאתוֹ וְהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: שְׁלוֹם עֲלֶיךָ, רַבִּי, רַבִּי! מוֹרֵי,
 אִמְרוּ לָהֶם: לְמִי אַתֶּם קוֹרִין "רַבִּי, רַבִּי"?
 אִמְרוּ לוֹ: לְזֶה שֶׁמְטִיל אַחֲרָיִךְ.
 אִמְרוּ לָהֶם: אִם זֶה רַבִּי, אַל יִרְבוּ כְּמוֹתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל!
 אִמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה?
 אִמְרוּ לָהֶם: כִּי וְכֵן עָשָׂה לִי.
 אִמְרוּ לוֹ: אֵף עַל פִּי כֵן מֹחֵל לוֹ, שְׂאֵדָם גְּדוֹל בְּתוֹרָה הוּא.
 אִמְרוּ לָהֶם: בְּשִׁבְלֵיכֶם הִרִינִי מוֹחֵל לוֹ, וּבִלְבָד שְׁלֵא יִהְיֶה רָגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן.
 מִיָּד נִכְנֵס ר' אֶלְעָזָר בְּר' שִׁמְעוֹן לְבֵית הַמְדַרְשׁ וְדָרַשׁ:
 "לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם רַךְ כְּקִנְיָה וְאֵל יִהְיֶה קָשָׁה כְּאָרוֹ."

מה קרה בדרך אל העיר? מדוע ר' אלעזר אינו מדבר עם המכוער? כיצד מבין ר' אלעזר את שתיקתו של המכוער כל הדרך? במה הוא תולה את אי מחילתו? במה הוא מרוכז יותר בצורך שלו לקבל מחילה או בכאב של המכוער בו פגע?

"זה רבי?" שתי הכללות נעשות בסיפור. הראשונה מצד ר' אלעזר כלפי המכוער ואנשי עירו לכאורה, השנייה מצד האדם המכוער כלפי ר' אלעזר. מה הסכנה בהכללה? לאיזה מצב נפשי היא גורמת?

"כך וכך עשה לי" מתאר האישי המכוער את השתלשלות העניינים. איזה פרט עולה כי השמיט בדיווח? מדוע?

"ואם הוציא עליו שם רע, אינו צריך למחול לו". (חושן משפט תכ', לג')
 כיום ביטוי שכיח להוצאת שם רע הוא שיימינג ברשת, לשון הרע באינטרנט כמעט שלא ניתן למחות. האם ניתן לסלוח על דברים שנכתבו, כאילו לא נכתבו מעולם? ומה בנוגע למעשים בין מדינות? האם יש מעשים שלא ניתן למחול עליהם?

למי מתכוון ר' אלעזר בדרשתו בבית המדרש? מי הקשה כארז? מי בסיפור רך כקנה? אולי אף אחד לא?

"מנקודת מבט של האהבה והרוח, סליחה היא הנכונות להרפות מעבר מכאיב. זו החלטה שלא לסבול עוד, זו החלטה לרפא את הלב והנשמה שלנו. זו הבחירה שלא להאמין עוד בערך השנאה או הכעס. זו נטישת התשוקה להכאיב לאחרים או לעצמנו בגלל משהו שכבר נמצא בעבר".
 (לדעת לסלוח', ג'רלד ימפולסקי)
 מה עשויה להיות משמעות המחילה עבור האישי המכוער? איזו הזדמנות טמונה בה?

לסיכום

מה נדרש מהפוגע כדי לבקש סליחה משמעותית? ומה מאפשר לנפגע לסלוח?

”עד שירצה את חברו”

מכתבים!

מעשה שבא ר' אלעזר בר' שמעון ממגדל גדור מבית רבו, והיה רכוב על החמור ומטיל על שפת הים ושמת שמחה גדולה, והיתה דעתו גסה עליו, מפני שלמד תורה הרבה. נודמן לו אדם אחד שהיה מכער ביותר. אמר לו: שלום עליך, רבי! ולא החזיר לו. אמר לו: ריקא, כמה מכער אותו האיש! שמא כל בני עירך מכערים כמותך? אמר לו: איני יודע, אלא לך ואמר לאמן שעשאיני: כמה מכער כלי זה שעשית! כון שידע בעצמו שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו: נעניתי לך, מחל לי! אמר לו: איני מוחל לך עד שתלך לאמן שעשאיני ואמר לו: כמה מכער כלי זה שעשית!

מה הרגיש ר' אלעזר כשראה את אותו אדם ואמר לו "שלום עליך רבי ומורי"? מה הוא הרגיש כאשר הוא לא ענה לא? מה גרם לו לומר "ריקא שמא כל בני עירך מכערים כמותך"?

מה לכאורה הייתה צריכה להיות התשובה של אותו אדם על השאלה של ר' אלעזר? מדוע הוא לא עונה אותה?

ר' אלעזר יורד מהחמור שהיה עליו, וגם משתטח לפני האיש. המחזו את הרגע הזה. מה מרגישים כאשר משנים גובה מלמעלה, לגובה העיניים ומשם נמוך לרצפה, ביחס לאחר?

ר' אלעזר מבקש מחילה אך האיש המכוער אינו סולח. מה הייתם עושים לו אתם בנעליו של האיש המכוער? היזכרו בפעם שזה קרה לכם, מה הרגשתם? רציתם לסלוח? הצלחתם? מה היה קשה? האם החרטה מצליחה למחוק את הכאב?
***זה גם המקום להזכיר לילד הזדמנות בה ביקש סליחה באמת והביע חרטה על מעשה תוך ראיית השני או הבנת המעשה.**

האם גם אתם פגעתם בעבר באחר? מה עשיתם כדי לפייס את הנפגע?

כאשר ילד מרביץ או לוקח משחק או קורא בשם גנאי לילד אחר לא פעם אומרים לו: "תגיד סליחה". זה קרה גם לכם? רציתם לומר את "המילה"? מה הרגשתם בלב? זה חשוב בעיניכם? או אולי חשוב משהו אחר?

הִיָּה מְטִיל אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לְעִירוֹ,
 יֵצְאוּ בְּנֵי עִירוֹ לִקְרֹאתוֹ וְהָיוּ אוֹמְרִים לוֹ: שְׁלוֹם עֲלֶיךָ, רַבִּי, רַבִּי! מוֹרֵי, מוֹרֵי!
 אָמַר לָהֶם: לְמִי אַתֶּם קוֹרִין "רַבִּי, רַבִּי"?
 אָמְרוּ לוֹ: לְזֶה שֶׁמְטִיל אַחֲרָיִךְ.
 אָמַר לָהֶם: אִם זֶה רַבִּי, אַל יִרְבוּ כְּמוֹתוֹ בְּיִשְׂרָאֵל!
 אָמְרוּ לוֹ: מִפְּנֵי מָה?
 אָמַר לָהֶם: כִּי וְכִךְ עָשָׂה לִי.
 אָמְרוּ לוֹ: אַף עַל פִּי כֵן מֵחַל לוֹ, שְׂאֵדָם גְּדוֹל בְּתוֹרָה הוּא.
 אָמַר לָהֶם: בְּשִׁבְלֵכֶם הִרִינִי מוֹחֵל לוֹ, וּבִלְבָד שְׁלֵא יִהְיֶה רָגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן.
 מִיָּד נִכְנַס ר' אֶלְעָזָר בֶּר' שִׁמְעוֹן לְבֵית הַמְדָּרֵשׁ וְדָרַשׁ:
 "לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם רַךְ כִּקְנָה וְאֵל יִהְיֶה קָשָׁה כְּאָרוֹ".

האם היה משהו שיכל ר' אלעזר לעשות שהיה משפר את המצב? תנו לו עצה.

לדעתכם, האם האישי המכוער סלח באמת לרבי אלעזר?

האישי המכוער אומר אני מסכים לסלוח רק אם הוא מבטיח לא לעשות את זה שוב. מה דעתכם על התנאי הזה?

אם הייתם יכולים לשנות ולהשפיע על הסיפור-איזה משפט של ר' אלעזר ואיזה של האישי המכוער הייתם משנים? מה הייתם אומרים במקום?

חשוב לנו ללמוד לראות את המצוקה והכאב של האחר. המילה סליחה לבדה, מבלי להבין את העוול או את המעשה, אין לה משמעות. מה יותר קשה לראות את מצוקת האחר או לסלוח?

גמר חתימה טובה,

בתפילה שנדע לסלוח
 ושנהיה ראויים להיסלח.